

AVTONOMIST

Izhaja vsako soboto

Celoletna na-
ročnina 37 50 D
mesečna 3 50 „
Posamezne
številke se ra-
čunijo po 75 p.
Inserati
se računajo:
pol str. 350 D,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglasih
beseda 25 p.

Par besed o „jugoslovanstvu“.

Univ. prof. dr. Artur Gavazzi.*

Imeni „Jugoslovani“ in „Jugosla-
vija“ naj bi bili nekako nacionalni in ob-
segali vse tiste Slovence, ki stanujejo
približno južno Donave, torej Slovence,
Hrvate in Srbe pa tudi Bolgare. Že
samo ta tri oziroma štiri nacionalna
imena, ki so obstojala od nekdaj in ob-
stojajo, izključujejo danes skupno nacio-
nalno ime. Ideja nacionalnega edinstva
za navedene tri event. štiri nacije je
bila vedno izvržena v narod. Najprej se
je hotelo doseči tako edinstvo s pomo-
čjo „ilirizma“; kakor dobro vemo, je ilir-
izem propadel in se danes smejemo temu
nacionalnemu imenu. Drugič se je
hotelo doseči to edinstvo s pomočjo „ju-
goslovanstva“ v 70 letih. Ali se je kdo
med našimi ljudmi — da ne govorim o
drugih južnih Slovanih — odrekel svo-
jega nacionalnega imena in privzel to
izumetničeno ime „Jugoslovani“? Nihče!
Zdaj pa je v zadnjem času znova vr-
žen jugoslovanski trnek, če ga ne bi
mogoče vendarle kdo požrl. Dobili so
se naivneži, ki so to storili, razboriti
ljudje pa so odbili tudi drugi poskus, ker
ni naraven. Jugoslovanske nacije ni bilo
nikdar, ker ni narod občutil potrebe ta-
kega narodnega edinstva. Nekateri pra-
vijo, da so Slovenci, Hrvati in Srbi tri
„plemena“ ene nacije a ne tri „nacije“.
To trditev postavljajo na „govoru“ (je-
ziku) in po tem seveda izključujejo iz
te „nacionalne“ skupnosti Bolgare.

Najprej slovenski govor ni enak
hrvatskemu ali srbskemu govoru, ker
ima drugačno strukturo. Pa recimo, da
je v resnici enak: kdo more trditi, da
tvorijo dve ali tri narodne skupine eno
„nacijo“, če imajo isti jezik? V Severni
Ameriki govorci danes Zamorci samo
angleški, to jim je takozvani materni go-
vor, ali pa lahko rečemo, da so Zamorci
in Angleži ena „nacija“? V Braziliji je
mnogo Indijancev (avtohtonih prebival-
cev), ki govorijo danes samo portugiš-
ki; ali pa so ti Indijanci nacionalno
enaki brazilskim Portugizom? Isto ve-
lja za mnoge Hotentote, ki so privzeli
holandski govor Burov itd. Je pa tudi
nasprotnih primerov. V zapadni Istri se
je ohranil govor, ki spada sicer v ro-
miansko skupino, a je čisto različen od
italijanskega; prebivalci se pa vendar
priznavajo za Italijane. Govor torej ne
more biti temelj skupnosti. Tak temelj
je lahko cela duševna kultura, a ne sa-
mo en del nje; a ta duševna kultura je
popolnoma različna med temi tremi
„plemeni“, ker se je ločeno razvijala od
najdavnjših časov do danes in vsaka
pod vplivom različnih faktorjev. Čas
nas je diferenciral v tri „nacije“ in nas
lahko še dalje diferencira, in diferencir-
ali se bodo še dalje, če se bodo našli
ljudje, ki bodo privzeli „jugoslovan-
stvo“; tedaj bodo v naši državi štiri „na-
cije“: slovenska, hrvatska, srbska in ju-
goslovanska. Bog nas varuj še tega!

Da še nekaj pripomnim. Naša drža-
va se imenuje po ustavi „kraljevina Sr-
bov, Hrvatov in Slovencev“. Poskus,

* Univerzitetni profesor g. dr. Artur
Gavazzi nam je na našo prošnjo, da naj iz-
razi svoje mnenje o „jugoslovanstvu“, bla-
gohotno dal na razpolago sledeči članek.

O srbskih kulturnih in gospodarskih raz-
merah na podlagi uradne statistike.

Ločiti moramo vedno med srbskim
narodom in njegovo vlado, to je vlada-
jočimi strankami. Slovenski narod, to
je kmetje, delavci in obrtniki se morajo
sporazumeti s svojimi kmečko-delav-
skimi brati med Hrvati in Srbi, da si
uredimo svojo državo, ki nam je po-
trebna in zato draga, na tak način, ka-

da se imenuje „Jugoslavija“, je propa-
del pri vseh srbskih političnih strankah
in v tem vidim izraz nacionalnega miš-
ljenja pri Srbih. Samo nekaj Hrvatov in
Slovencev je forsiralo ime „Jugoslavija“
seveda brez uspeha. In prav je, da ga
Srbi nočejo. Saj je ime „Jugoslovani“
nemški fabrikat „Südslawe“; a mi vsi,
ki smo se mnogo stoletij borili proti
vplivu Nemcev, sedaj privzemamo ime
„Jugoslovani“, ki so nam ga oni naprtili
v svojem nepoznanju — „die deutsche
Gründlichkeit“ (!?) — poedinah narod-
nih skupin in imen južnih Slovanov. Saj
so v resnih nemških knjigah obstojale
v obsegu sedanje naše države nacio-
nalne skupine — poleg Slovencev, Hr-
vatov in Srbov — „Race“, „Dalmatinci“,
„Dubrovčani“, „Bosanci“, „Črnogorci“,
„Morlaci“ (Vlahi), „Slovenci“ in potem
„Štajerci“, „Kranjci“ itd. In potem! Do-
bro je rekel v našem parlamentu posla-
nec M. Ivanič: ...če so „Jugoslovani“,
morajo biti tudi „Vzhodnoslovani“, „Se-
veroslovani“ in „Zapadnoslovani“. Kaj
ne, da so te skovane besede grde in ne-
pravilne; samo beseda „Jugoslovani“ naj
bi bila lepa in pravilna.

„Jugoslovani“, — tudi če ga privza-
memo — je čisto topografsko ime, ki
označuje samo krog, kjer stanujejo go-
tovo slovanske nacije, in ni nacionalno
ime — tudi če bi se hotelo to ime vsiliti
vsled gotovih političnih ciljev. Ali pa naj
se na ljubo takim ciljem odrečemo svo-
jega starega, spoštovanega nacionalne-
ga imena? Slovenec, Hrvat in Srb se je
rodil kot tak, živi kot tak, ne more biti
kaj drugega in hoče, da umre kot Slo-
venec, Hrvat odnosno Srb. In tako je
prav! Pravi Slovenec, Hrvat in Srb ne
bo spremenil svojega nacionalnega imena
na ljubo fantomu jugoslovanstva; ni
to umazana srajca, ki jo odlagamo, da
oblečemo čisto: nacionalno ime je ved-
no čisto.

Drugič kličem na pomoč zgodovi-
ro, da podkrepim svoje mnenje. Kar
vemo danes, ni bilo integracije „nacij“;
vemo, da bi se bile dve ali več nacij,
katerih vsaka je imela svoje posebno
ime, ujedinila v eno celoto a pod novim
umetnim imenom. Obstojala je in ob-
stoji tudi danes samo absorpcija nacij.
Ena nacija, močnejša po kulturi ali po
številu prebivalcev, absorbira drugo sla-
bejšo nacija in ji da svoje ime. Nepri-
rodno je torej, da bi se tri in eventu-
alno štiri nacije (slovenska, hrvatska,
srbska in bolgarska) integrirale pod ne-
kim novim nenadnim imenom, zopet pa
ne moremo dopustiti, da ena teh nacij
absorbira drugo. Bodimo tudi sedaj na-
cionalno to, kar smo bili do sedaj, pa
bomo lahko živeli eden poleg drugega,
ne da bi najmanj motili eden drugega.
Če lahko žive v Švici Nemci poleg
Francozov brez vsake medsebojne mrž-
nje, potem lahko tudi mi Slovenci, Hr-
vati in Srbi in tudi Bolgari. Pri tem pa
je treba, da smo med seboj tolerantni
v vsakem ziru; tolerantni pa je lahko
samo tisti narod, ki stoji na visoki stop-
nji kulture, a ne tisti, ki se hvali samo s
svojim številom prebivalcev ali s svojo
močno pestjo.

kor bo prav za široke ljudske množice
vseh treh delov. Današnja radikalno-
demokratska vlada nadaljuje v velikem,
kar je delala v malem v nekdanji kra-
jevini Srbiji. Na podlagi državne stati-
stike hočemo pokazati na nekaterih zgle-
dih, kakšno je bilo gospodarsko in kul-
turno stanje v Srbiji, zlasti od onega

časa, ko so prišli na vlado radikalci
(stari in mladi). Ker nočemo, da bi bilo
takšno stanje tudi v Jugoslaviji, zato
smo tudi proti temu, da bi bila Jugo-
slavija samo povečana Srbija, ampak
smo za to, da bodi federalistično ure-
jena, kjer bo vsaka pokrajina uživala
najširšo avtonomijo.

V Srbiji je zaradi slabih zdravstve-
nih razmer naraščala umrljivost na je-
tiki. Izmed 1000 prebivalcev jih je umrlo
1902. l. 2:66%, 1903. l. 2:77%, 1904. leta
2:77%, 1905. l. 3:30%, 1906. l. 2:87%,
1907. l. 2:92%, 1908. l. 3:12%. Med vse-
mi evropskimi prestolicami je imel Bel-
grad največjo umrljivost na jetikah: 85
ljudi na 10.000 prebivalcev. List „Zdrav-
je“ (1912, str. 127) je pisal, da je tega
kriva v prvi vrsti brezprimerna nemar-
nost, ker z orientalskim fatalizmom ža-
lujejo in pokopavajo svoje najdražje
drugega za drugim.

Se bolj strašne so številke iz bel-
grajskih zaporov, kjer je umrlo za je-
tiko: 1903. l. 78:60%, 1904. l. 78%, 1905.
leta 78:90%, 1906. l. 53:70%, 1907. leta
85:70%, 1908. l. 87%. V drugih državah
znaša povprečna umrljivost kaznjencev
40 odstotkov vseh smrtnih slučajev, a
v Belgradu jih je bilo 76 odstotkov.

Takšnega stanja tuberkuloze so bi-
le krive slabe stanovanjske, splošne zdrav-
stvene razmere. V Srbiji na kmetih ni
stranišč, kjer človeka zaloti, tam opravi
svojo potrebo. V vsakem oziru škod-
ljivo učinkuje žganje. Leta 1906. je imelo
kotel za kuhanje žganja 23.649 oseb,
1907. l. 27.180, 1908. l. 30.134. „Narodno
zdravje“ (1909, str. 189) je pisalo, da je
bilo v Srbiji 1909. leta vseh šol 2219, a
žganje je kuhalo 115.325 gospodarjev,
ne glede na one, ki o njih državna sta-
tistika ničesar ne ve. Leta 1907. se je
produciralo 185.538 hl žganja, 1918. leta
pa 407.159 hl, a to za domačo potrebo
in ne za izvoz. Dalje je treba omenjati
slabo pitno vodo, zanemarijene krčme
po kmetih itd.

Leta 1908. je bilo v Srbiji 240 civil-
nih in 47 vojaških zdravnikov ter 131
babič; izmed 240 civilnih zdravnikov jih
je bilo v Belgradu 100! Leta 1905. je
bilo v Srbiji pri 2.600.000 prebivalcih
283 zdravnikov, a v Norveški z 2.285.000
prebivalci 1235! O srbskih zdravstvenih
razmerah je izrekel uničujočo sodbo vo-
ditelj zaječarske okrožne bolnišnice dr.
V. Jankovič, češ, da je bil srbski narol
desetkrat bolj žrtev raznih epidemij ne-
go svojih sovražnikov (Srpske Novine,
Krf, 1918., št. 23). In „Zdravje“ (1908,
str. 58) je pisalo, da je izdala Bolgarska
za narodno zdravje 1908. leta 3.227.820
levov (1907. l. 3.031.732), Srbija pa za ci-
vilne in vojaške potrebe skupaj 843.643
dinarjev (1907. l. 771.251).

Kakšna je bila pismenost v Srbiji?
Leta 1900. je bilo pismenih 423.433 ali
21:03% (v sosedni Hrvaški in Slavoniji

pa 887.878), torej jih čitati in pisati ni
znalo 78:97%, pri čemer niso všeti
otroci do 6. leta. Leta 1913. je dejal v
narodni skupščini prof. Jovan Skerlič:
„Mi nimamo niti polovice šol, ki jih po-
trebujemo, a četrtina šol nima ne učite-
ljev ne učencev.“

V gospodarskem oziru (Letna sta-
tistika kraljevine Srbije za 1907. in 1908.
l. Belgrad, 1913.) navajamo najprej, da
je bila v Srbiji zakonito priznana ob-
restna mera 12 odstotkov! Na 1000 pre-
bivalcev je pripadalo molznih krav v
Danski 417, v Norveški 317, v Švici 223,
v Holandiji 188, a v Srbiji 59. Oderuštvo
je proletariziralo kmeta: leta 1895. je
bilo 401.093 gospodarjev (10:31%) brez
nepremičnega imetja, l. 1905. pa 436.987
(11:83%). Stanje živine je nazadovalo:
konj je bilo 1900. l. 184.849, 1905. l. pa
174.363; telet je bilo 1900. l. 189.412,
1905. l. pa 178.618; volov je bilo 1900. l.
294.658, 1905. l. pa 283.351; svinj je bilo
1900. l. 959.580 glav, 1905. l. pa 908.108;
leta 1900. je znašala vrednost domače
živine 167.747.893 dinarjev, a leta 1905.
149.205.602 dinarja. Vse to je bilo pred
balkansko in svetovno vojno!

Poleg tega nazadovanja imamo tudi
napredovanje in sicer:

1. neplačani davki: 1905. l. 5.502.861
(16%), 1906. l. 5.534.557 (16:61%), 1907.
leta 7.101.069 (23%), 1908. l. 11.041.587
(32:83%).

2. Produkcija in prodaja alkohola:
1904. l. 115.107 kg, 1905. l. 115.726 kg,
1906. l. 119.855 kg, 1907. l. 186.664 kg,
1908. l. 199.986 kg.

3. Uvoz pušk in revolverjev: 1902.
leta 5019 kosov, 1903. l. 11.236, 1904. l.
17.243, 1905. l. 17.943, 1906. l. 10.800,
1907. l. 12.859, 1908. l. 13.853.

4. Naraščanje zločinov. Iz podrob-
ne statistike navajamo samo število ob-
sojenih pri občinskih sodiščih: 1903. l.
49.486 oseb, 1904. l. 68.923, 1905. l. 80.685,
1906. l. 88.263, in število obsojenih pri
sodiščih I. stopnje: 1903. l. 1757 oseb,
1904. l. 1986, 1905. l. 2352, 1906. l. 2334.

Vse te podatke o srbskih kulturnih
in gospodarskih razmerah na podlagi
uradne statistike smo posneli po bro-
šuri „Za jugoslovensku demokratiju“, ki
jo je izdal v Ženevi 1918. leta Srb Slavko
M. Kosič. Nočemo s tem reči, da je
bilo v teh letih pri nas v Sloveniji vse
v najboljšem redu, ampak želimo le po-
kazati, da se tudi v „jugoslovanskem
Piemontu“ nista cedila samo mleko in
med, dasi je bil neodvisna država. Na
drugi strani vidimo, da se zapostavljanje
širokih ljudskih množic nadaljuje
tudi po svetovni vojni v imenu „narod-
ne svobode in narodnega edinstva“. Proti
temu vstajamo in pozivamo slo-
venske kmete, delavce in izobražence,
da si v zvezi s hrvaško-srbskim ljud-
stvom ustvarijo življenje, ki bo vredno
človeka.

POLITIČNI PREGLED.

A. Domača politika.

Parlamentarno delo so sklenili za-
stopniki onih klubov, ki so zastopani v
vladi, silno pospešiti. Sklenili so, da bo-
do do konca tega meseca končali prora-
čunsko pravno. Potem bodo sklenili
zakon o vojni odškodnini, dalje zakon o
odgoditvi volitev v oblastne skupščine,
imenovali bodo člane za državni svet,
sprejeli bodo uradniško službeno prag-
matiko in zakon o zavarovanju proti to-
či. Zbornica bo imela vsak dan po 3 se-
je, da bo mogla to ogromno delo kon-
čati. Vprašanje pa je, kakšno bo to v
naglici izvršeno delo. Nekoliko moremo
presojeti kakovost dela že po razpravi
o proračunu. Proračun je finančni odbor
v naglici sprejel, parlament ga bo pa v
naglici odobril. O kakem temeljitim
pretresu o stvarni potrebi in utemeljitvi
posameznih proračunskih postavk pa ni

bilo niti govora. Tako bo tudi z ostalini-
zakonskimi predlogi. Naš parlament ni
več parlament, ampak se je izvrget v
navadno glasovalno mašino. Vlada pred-
laga to ali ono in večinske stranke mo-
rajo glasovati za vse, kar jim predloži
vlada. Naš parlament je živ dokaz, ka-
ko daleč smo še v naši državi od pra-
vega parlamentarizma.

Ameriško posojilo je parlament pre-
tekli teden sprejel. To posojilo bo imelo
za našo državo težke gospodarske po-
sledice. O tej strani posojila, sklenjene-
ga z Amerikanci, bomo še posebej spre-
govorili. Kar pa se tiče politične strani
tega posojila, moramo trditvi raznih
vladnih listov, kakor da pomenja to po-
sojilo neko priznanje življenjske moči
naše države, odločno ugovarjati. Stvar
stoji namreč tako, da niso posodili Ame-
rikanci denarja naši državi kot taki,

ampak so dali posojilo na državno premoženje. To je velika razlika. Če komu posodim denar osebno, na njegovo poštenje, ne da bi se vknjižil dolg na dolžnikovo posestvo, potem je to znak zaupanja do osebe. Če pa posodim denar na vknjižbo, ali pa človeku, ki mi zastavi svojo zlato uro, s tem se zdavnaj ni rečeno, da zaupam osebi dolžnikovi, ampak sem s tem le priznal, da je njegovo posestvo oziroma njegova ura toliko in toliko vredna. Amerikanci so nam dali denar proti zastavi naših monopolnih dohodkov in dohodkov vseh državnih železnic — ali je to zaupanje v državo kot tako ali je to „zaupanje“ v vrednost naših železnic? Odgovor na to vprašanje ni težak!

Vprašanje slovenskih železnic je z ameriškim posojilom znežal g. minister Pucelj, ki je zagrozil z ostavko, če vlada njegovih zahtev ne sprejme. Cela zadeva je vzdignila v političnih krogih zlasti v slovenskih, mnogo prahu, končno pa se je le po poravnala. Vlada je deloma pristala na Puceljeve zahteve in Slovenija bo dobila železniško zvezo z morjem preko Kočevja. Za to ceno je Pucelj sklenil glasovati za ameriško posojilo. G. minister Pucelj je imel v toliko prav, da je zahteval železnice za Slovenijo, ker je glasoval za ameriško posojilo, čegar obresti bo „prav“ v izdatni meri plačevala tudi Slovenija. Vprašanje pa je, če nam bo kočevska železnica tudi toliko nesla, kakor bo znašal naš delež na obrestih za celotno ameriško posojilo. Mi smo mnenja, da bi bila **avtonomna Slovenija** na svoj lasten račun dobila za zgradbo te železnice potrebni kapital pod mnogo ugodnejšimi pogoji kakor so pogoji ameriškega posojila. Koncem koncev je pa glavna stvar to, da g. Pucelj ostane še nadalje minister, čegar čvrsta pleča bodo še dalje nosila težko breme obilnih skrbi za procvit poljedelstva in za vojo.

Ministrski predsednik g. Nikola Pašič je bival te dni na Bledu, da poroča kralju o političnem položaju. Istotam se je mudil tudi naš poslanik v Atenah gospod Živojin Balugdžić. Gospod Balugdžić je na dvoru jako vplivna oseba. O njem pripovedujejo, da mu je že rani ki kralj Peter brezpogojno zaupal kot svojemu tovarišu iz časa prognanstva v Švici in ga priporočil tudi svojemu nasledniku kot najzvestejšega in najzanesljivejšega svetovalca, zlasti v težkih dneh. Kako sta se ta dva moža na Bledu kaj spogledala, o tem listi ne poročajo ničesar; res pa je, da se je g. Nikola Pašič jako hitro vrnil v Beograd, čeprav je bilo splošno rečeno, da bo ostal na Bledu 10—14 dni.

Zadeva Protič-Pribičević bo mogoče le prišla pred sodišče. Kakor se naši čitatelji gotovo še spominjajo, je Protič javno obdolžil ministra Pribičevića, da je on sokriv umora pokojnega ministra Draškovića in mu je očital tesne zveze z morilcem Hercigonjo. Ker pa je Stojan Protič poslanec, mora najprej par-

lament dovoliti, da se Protič izroči sodišču. V soboto je imel imunitetni odbor sejo, na kateri je sklenil parlamentu predlagati izročitev Protiča sodišču.

Konkordat med našo državo in Vatikanom. Minister notranjih zadev je imenoval posebno komisijo, ki se bo bavila z vprašanjem konkordata (= posebne pogodbe) med našo državo in med Vatikanom. Člana te komisije sta tudi ljubljanski knezoškof in poslanec dr. Hohnjec. Konkordat z Vatikanom je hotela skleniti Srbija že pred vojno in je bil tozadevni načrt že v podrobnostih izdelan. Podpis pogodbe pa je znala preprečiti avstrijska vlada, ki se je bala za svojo nadmoč na Balkanu. Stari načrt bo služil sedaj kot podlaga za nove razprave.

B. Vnanja politika.

Naš vnanjepolitični položaj. V sredo je ob priliki proračunske razprave za ministrstvo vnanjih zadev podal naš minister vnanjih zadev dr. Ninčič parlamentu obširno poročilo o naši vnanji politiki. Povedal je, da so naši diplomati nastopali na genovski konferenci vedno skupno z zastopniki Male antante, potem je povedal, da bo naša država ostala napram sovjetski Rusiji nevtralna in da se ne bo vmešavala v ruske notranje razmere, potem je povedal, da hoče živet naša država z Bolgari v miru in da hočemo doseči z Italijani sporazum. V splošnem pa bo naša vnanja politika v skladu s politiko „velikih“ zaveznikov. — Minister Ninčič je govoril jako dolgo, povedal pa prav malo. Če bi bil rekel: Mi delamo tako politiko, kakor hočejo drugi, bi bil na kratko vse povedal.

Naši sosedi Italijani preživljajo težke dni. Vlade še danes nimajo, ker je nihče ne more sestaviti. Nad Italijo se sedaj maščuje podpiranje fašistov. Med fašisti in socialisti vlada divje nasprotstvo. Brez socialistov pa ni mogoče vlade sestaviti. Če bi pa socialisti stopili v vlado, gotovo ne bi mirno gledali, kako fašistovski divjaki palijo delavske domove in pobijajo socialistične zaupnike. Kakšen vzoren red da vlada v Italiji, najbolj spričuje dejstvo, da so Sicilijanci odpotali na vlado prošnjo z 12 tisoč podpisi, naj vlada izpusti iz zapora nekega proslulega briganta (roparja), ker je ta boljše skrbel za red v svojem okolišu kakor pa vladni žandarji!

V Nemčiji vznemirja prebivalstvo hud spor med Bavarci in Prusi. Bavarci so imeli in imajo še danes lep kos avtonomije, katero je pa berlinska vlada kršila s tem, da je sklenila za pobijanje monarhizma ustanoviti v Berlinu posebno državno sodišče za celo državo. Bavarci so se temu zakonu uprli in ga nočejo priznati. Tako se je spor med monarhisti in republikanci razširil še s sporom med Bavarci in Prusi. V zadnjem času sicer berlinska vlada nekoliko odjenjava, vendar pa še ni gotovo, kako se bo končala ta kriza, ki je ena najhujših, kar jih je doživela Nemčija. Naši centralistični listi hočejo seveda to pri-

liko izkoristiti po svoje in se trudijo dokazati, koliko bolje bi bilo za Nemčijo, če bi v njej vladal centralizem. To dokazovanje pa ne drži, kajti resnica je ta, da bi do spora med Bavarci in Prusi sploh ne bi bilo prišlo, če bi bili Prusi spoštovali bavarsko avtonomijo. Do

DOPISI.

Iz Kamnika. Naša demokratska večina v občinskem zastopu preživlja najhujšji čas svojega življenja. Doba krize svojih predhodnikov prehaja v dobo lastnega udejstvovanja, a ta je tako uboga in po vsem soditi bo tako kratka, da zamoremo že danes izreči njeno negativno obsodbo.

Svoje nastopne načrte o gavgah in giljotinah, kakor tudi o vsem drugem, kar bi zamoglo njihove politične nasprotnike čez noč onemogočiti — so opustili, zato pa so se udali pod težo razmer v praktično, a pusto vsakdanjost iz ponosite in prezirljive vladodržnosti — ter zamenjali svoje željo potuhnjeno — s kladivom in nakovalom. To presedlanje raz arabca na mezga pa je samo videz za nekritično oko, zakaj ostroge in bič delujejo neprestano v doseg zaželenega cilja...

Pred letom dni je vpil celokupen demokratski gozd: Alah je velik in demokrat je vsemogočen, zato je bilo alahu lahko prikimati na vsako željo. Ob letu demokrat noče biti vsemogočen, ker je pričel spoznavati kako usodna je bližina božanstev zanj, ker mora prvi kloniti, ako hoče biti dosleden. Zato pa je alah še večji postal in demokrate bo kmalu treba z lučjo iskati, kadar se njihovim veličinam zljubi priti med nje. To pa tem češče, čim bolj se odmika od njih binkoštni čudež, češ, vsak demokrat je apostol reda in rada, državotvornosti in patrijotizma. Kjer o redu in radu ni duha ne sluha, ondaj tudi geslo državotvornosti in patrijotizma ne drži.

Naše županstvo je verna slika političnega demokratskega barometra. Kakor pav razprostil je naš župan svoja nova jadra na ozkem demokratskem dvorišču in kričal, da bo s svojo avtonomno oblastjo ugnal vse, kar mu stoji na poti. Vsa papirna in cmokavzarska trobila so bila polna njegovih gesel in strankinih želja. In verne ovčice privajene na demokratsko sol, so slepo verjele lepim obljubam n. pr. olepšavi mesta, ureditvi policijskega reda, novim finančnim virom, zgradbi šol itd., prepustajoč uresničenje nevidni roki in srečnim slučajem. Pri tem pa so pozabljali, da je vsak početek navezan na avtorja in da se ni veliko zanašati na tujo upravo, ker ima vsak upravni organizem svoj določen delokrog in svoje lastne potrebe in težave. Izjemo naj bi delala samo občina Kamnik? Kdo naj to verjame, kakor slabo poučen in drzen demokrat, kateri stavi vse svoje upe v centralizem in njegove zagovornike! Zato pa lahko ugotovimo, da ima naš župan ob letu svojega županovanja vse sosedne občine zoper sebe, neizvzemši druga avtonomna zastopstva. Kedar bo v lastnem taboru doživel poraz, preračunati bi se dalo na prstih ene roke, ako bi navadni računi držali. Sicer pa, dokler si zaupamo kakor bratje v bedi, ni povoda za obračun...

Morda bo po sugestiji bahavega in zlohotnega namigavanja na zaupnih sestankih obogatela občina na račun črtanega? Znosnost umetno napetih razmer tudi ne bodo oblažila potvorjena poročila župana, kjer v važnih zadevah v sluhu slaboznanje plonkarije, briskira

spora je prišlo ravno zato, ker je hotela berlinska vlada vpeljati centralizem! Je tako, kakor pri nas: Tudi pri nas ne bi bilo odpora proti Belgradu, če Belgrad ne bi vodil centralistične politike, ampak bi priznal vsakemu svoje!

drugo avtonomno oblast in jemlje za merilo stvarnosti svojo lastno neumerjenost, katera se čimdalje bolj dokumentira, zlasti po zadnji občinski seji. Vsa podvzetja županova so proračunjena na bolehalo razpoloženje demokratov, kakor v zasmeh zdravi in dobri stvari, katera se namenoma odriva. Čas, ta najboljši zdravnik javnega zla pa bo spravil vse na svetlo in bo ozdravil, kar ni zastrupljeno. Tedaj se bo moral marsikateri veren demokratski Tomaž prepričati, da politika ne prenese pulvercov in obličov, marveč živit od dejanj in ugasne od nehaštja, četudi je to silno kričavo.

Konečno moram tudi našim demokratom dati priznanje v zaževi osvojitve Bistriškega mostu, — o katerem so ob volitvi pisali, da so ga klerikalci zapravili, a oni v opojni domišljavosti nehoti osvojili — z besedami: jedna se želja je meni spolnila, most brez noge mi na srcu leži. Kamničan.

Prejeli smo: Z ozirom na članek v Vašem listu, št. 25, Vam sporočam svoje misli, katere pa niso samo moje, ampak so tudi misli ljudstva sploh. To je namreč ustanovitev skupnega stopanja pri prihodnjih volitvah. Naj bi se to že zgodilo kakorkoli, n. pr. da bi se ustanovil avtonomistični blok, ali pa, da bi se vsi avtonomistično misleči, sedaj v opozicijskih strankah se nahajajoči združili v eno močno, že sedaj obstoječo stranko. Jaz mislim, da bi se to dalo urediti, saj smo v bistvu vsi enega mišljenja, namreč, da se mora ta sedaj vladajoči režim na vsak način odpraviti, ker je sicer obstoj naše države res v nevarnosti ter je sploh nevzdržljiv. Ako se to zgodi, bo polom centralističnih strank grozen. In ravno to je treba. Imam veliko z ljudstvom opravka, poznam mišljenje ljudstva in vem, da bi ljudstvo bilo sploh za takšno stranko. Imam priložnost občeati tudi z demokratsko mislečimi, toda tudi večina teh je že danes drugače mišljenja. Izraziti nositelji demokratske ideje v posameznih občinah so danes le še učitelji in še ti ne vsi. Tudi ti niso iz prepričanja, ampak zavoljo terorja, kateri vlada nad njimi. Med uradnim svetom je že precej drugega vetra, seveda še na skrivnem, toda to narašča vedno. Sem pristaš SLS in to vsled tega, ker sem po dolgem opazovanju in po lastnih izkušnjah prepričan, da je pri voditeljih teh strank, še največ poštenosti in resne volje do dela za ljudstvo. Od kar je začel izhajati „Avtonomist“, ga prebiram ter moram samo to reči, da je bil zelo potreben in mu sploh želimo, da bi šel vedno po tej poti neustrašeno naprej. Gospod urednik, le neustrašeno naprej. Vi niti ne slutite, koliko somišljenikov imate. To se bo videlo pri prihodnjih volitvah, katere vsi želimo, da bi kmalu bile. Mi vsi bomo skušali po svoje vplivati na to, da se ustanovi avtonomistična stranka, oziroma, da se v naših programih zedinimo ter to centralistično demokratsko državo uničujočo stranko totalno porazimo. To so moje misli, katere pa niso samo moje, ampak ljudstva sploh, iz katerih lahko kakšen odlomek v Vašem listu priobčite, ako se Vam zdi vredno.

LISTEK.

Profil.

Dr. Vekoslav Kukovec.

Dr. Vekoslav Kukovec je rojen v štajerski oblasti kakor dr. Franc Ilesič (in Ilesič), ne pa Franc Govékar. Je (dr. Kukovec namreč) že od mladih nog pravi Jugosloven, kajti že v tistih časih, ko so sedanji gospodje okoli „Jutra“ šele pričakovali Jugoslavijo, je dr. Kukovec že pisal in govoril pristno jugoslovenščino. O tem se lahko prepriča vsak literaren historik; in svoji mladostni tradiciji je ostal zvest do danes.

Po poklicu je advokat, politični inštruktor poslanca Drogenika, minister na razpoloženju, uvodni članek „Jutra“, narodni poslanec in pristaš JDS. Zadnjič se je preselil iz celjske podoblasti v Maribor in krenil jako na levo. (Primerjaj o vsem tem „Slovenski Narod“ z dne 26. februarja in „Jutro“ od konca maja t. l. dalje).

Politična karijera dr. Kukovca se celi na sledeče ostro ločene periode: 1. razmerje do starinov in mladinov v JDS; 2. volitve v ustavodavno skupščino; 3. poslanec; 4. minister in potovanje v London; 5. minister na razpoloženju in koncentracija naprednih sil; 6. uvodni članek v „Jutru“.

ad 1. Je bil nedoločen in so si ga svojili oboji. ad 2. Bi bilo pripomniti sa-

mo, da pri volitvah ni dobil količnika. ad 3. Je bil demokrat in prejemal iste dnevnice kot drugi poslanci. ad 4. a) Bil demokratski minister, prejemal iste dnevnice kot kolegi radikali (gl. ad 3. i. se navduševal in delal po reku: „domovina kakva bila, rođenom je sinku mima“ za štajersko oblast; b) potoval v London in bil v potrditev pregovora: „nemno propheta in patria“, vsled tega izžigan na trgovskem shodu pred Mestnim domom v Ljubljani v Kranjski oblasti. ad 5. Prejema penzijo ministra na razpoloženju, ki mu gre po dobi mesecev ministrovanja in koncentriranja napredne sile, ki se nahajajo pri „Jutru“ in celjski „Novi dobi“ na ta način, da dopoveduje v jugoslovenščini, kako velika diferenca je bila med njim in starini z ozirom na afero drja Žerjava. Pri tem je tudi odločno povdaril, da ga poslanec Drogenik ni prav razumel in da ga je on (dr. Kukovec, ne Drogenik) drugače učil. (To je povedal v „Slovenskem Narodu“, ne v „Jutru“ in sicer že mnogo preje) ad 6. Poleg že omenjene jugoslovenščine (primerjaj prvi odstavek in ad 5. pripoveduje, da ima nekaj ugleda v Belgradu, da je „Jutro“ najboljši slovenski dnevnik in dr. Žerjav med največjimi jugoslovenskimi politikami.

V že večkrat omenjeni dr. Kraigherjevi drami ga nismo zasledili, na kar tem potom opozarjamo avtorja in urednike biografskega leksikona.

Dnevne vesti.

Ena „Jutrovska“. „Jutro“ od 28. julija se bavi na uvodnem mestu — o j, kakšna čast! — s člankom „Avstrija, Nemčija in mi“, ki je bil objavljen v našem listu dne 15. julija t. l. „Jutro“ citira omenjeni članek čisto pravilno in potem ponavlja vsebino članka tako-le: „Mi Slovenci moramo biti politična enota zase. Sami zase pa smo velika revščina, zato nas zgodovine kolo priključuje zdaj eni, zdaj drugi višji skupini (Ali to mar ni res? op. ur.). Danes nas ima pridružene Jugoslavija. jutri pa nas bo morda zanesla (usoda) v skupnost z Veliko Nemčijo (o tej eventualnosti pravi „Jutro“ samo, „da nihče ne more trditi, da bi bila absolutno izključena“,

op. ur.). — Sedaj pa pride najlepše, kar zaključuje „Jutro“: „Avtonomistu“ je torej vseeno, ali se nahajamo v jugoslovanski ali velenemški „višji skupini“. — Naj nam bo dovoljeno pojasniti to divno logiko na nekem drugem primeru. Mati ima težko bolnega sina. Ona se zaveda dveh možnosti: Ali bo sin ozdravel, ali pa bo umrl. In ker se obeh možnosti zaveda, zato ji je vseeno(!), ali njen sin umrje ali pa ozdravi!! — V knjigarni pri Giontiniju, Ljubljana, Mestni trg št. toliko in toliko, smo videli nedavno staro knjižico z naslovom: Logik für Mittelschulen. Naj si je „Jutro“ čim prej nabavi, če je nimajo v bivši Bambergovi knjigarni. — Nato nadaljuje „Ju-

tro": „Važno je, da si to konstatirajo dobro zapomnimo. Morda bo le še kakim lahkovernim odprla oči do spoznanja, kake narodne cilje vidijo pred seboj možje iz tabora „Avtonomista“. — Tudi „Jutrovo“ logiko si bo dobro zapomniti. Mogoče bo le komu odprla oči do spoznanja, kam vodi „Jutrov“ centralizem, oziroma kam nas je že pripeljal. Slučaj zgradbe poslopja za bolniško blagajno in za zavarovalnico za privatne nameščence govori in kriči dovolj glasno.

„Vadi pare iz žepa, brate, vadi pare!“ V Ljubljani je začela zidati bivša „Okrajna bolniška blagajna“ v zvezi z zavarovalnico za privatne nameščence veliko palačo za svoje urade. Palačo bi zidala oba zavoda z lastnim denarjem, ki je izključno slovenski, kajti v oba zavoda se stekajo tedenski in mesečni prispevki edinole slovenskih delavcev in nameščencev in obrtnikov in industrijcev. Dokler ni bila bolniška blagajna in zavarovalnica „centralizirana“, je šlo vse lepo gladko, ker je bilo samoposebi razumljivo, da slovenski zavodi lahko razpolagajo s svojim denarjem po svoji volji in prevdarnosti. Po neveljavi zaslugi g. ministra dr. Žerjave pa so te vrste zavode centralizirali. Sedež centrale je začasno Zagreb, potem, ko pa centrala seveda v Beogradu. „Centrala“ je takoj dognala, da so slovenski zavodi s spretno organizacijo in pod dobrim vodstvom prihranili nekaj milijončkov. In po teh so jih prijete skomine. Komaj je bila „centrala“ organizirana, so že zagnali krik: „Sem s slovenskim denarjem! Vj ne boste zidali palače, pač pa vam milostno dovoljujemo, da si postavite morebiti na ljubljanskem bariju skromno barako. Za vas so dobre barake, palače bomo pa z vašim denarjem zidali mi! Torej „vadi pare, brate, vadi pare!“ — Škandal, ki ga uganja „centrala“ z zgradbo palače, ki se gradi izključno s slovenskim denarjem, ki ni ne občin, ne državi in nikomur nič mar, ker nihče ni dal ni fیکا zraven, je tako gorostasen, da se je splašil celo častitljivi centralistični patriarh „Slovenski Narod“ in zapisal: „Roke proč od našega zavoda!... Ljubljana pojmuje svojo socialno nalogo, zato pa se bo energično uprla vsakemu, kdor bi jo hotel ovirati pri tej njeni nalogi!“ — Če kdaj, je energičen odpor v tem slučaju krvavo potreben! In sicer odpor vseh, katerih denar se steka v oba zavoda. Denar teh zavodov je privatna last obeh zavodov in nihče nima pravice se vtikati v gospodarstvo s privatnim premoženjem slovenskih delavcev, obrtnikov in nameščencev. Tudi ministrstvo za nesocialno politiko ne! Če pa hočete boljševizem, da bomo „delili“, potem bo treba deliti vse!

„Monarhistični parasiti“. „V Slovenskem Narodu“ z dne 26. julija t. l. čitamo v uvodnem članku, kjer piše o sporu med republikanci in monarhisti v Nemčiji oziroma o sporu med Bavarci in Prusi, tudi sledeči stavek: „Vendar je verjetno, da monarhisti vzlic temu bi stvenemu porazu ne bodo odnehali ali vsaj prenehali s svojim delovanjem. Ne. Bili in rovali se bodo dalje, dokler bo obstojala možnost, da se v telesu Ebertove (t. j. republikanske, op. ur.) Nemčije rede monarhistični parasiti.“ Članek zaključuje: „... (Nemška) republika je vsekakor zaenkrat in morda tudi trajno izven opasnosti; toda kdor je zanjo, ne sme delati le za njeno golo eksistenco, marveč za njeno utrditev. Weimarska ustava je dala republikansko Nemčijo; sedanja berlinska vlada jo mora utemeljiti in zasigurati.“ — Kakor se govori, bodo dali to številko „Slov. Naroda“ natisniti na krasnem papirju s posebno lepimi črkami in posebno odposlanstvo jo bo izročilo v krasni vezavi — delo našega domačega umetnika gospoda N. N. — v posebni avdijenci Nj. Kr. Velinčanstvu kralju Aleksandru.

Demokratski separatisti. V Karlovih varih na Češkem so se sestali te dni zastopniki tiskovnih uradov onih držav, ki so zastopane v takozvani Mali antanti. Tudi iz Beograda je odpotovalo na Češko posebno odposlanstvo pod vodstvom načelnika belgrajskega tiskovnega urada dr. Bodi-ja. V tem odposlanstvu so izvezemši enega Slovenca, g. dr. Lénarda — če je ta sploh še Slovenec — sami Srbi, a niti enega Hrvata. Zaradi tega se je obrnil demokratski poslanec g. Wilder na ministra vnanjih zadev g. Ninčiča in ga vprašal, zakaj ni v

tem odposlanstvu zastopan noben Hrvat. Minister dr. Ninčič je svojo napako uvidel in obljubil, da bo dr. Bodi-ja odstavil radi take netaktnosti. — Gospod poslanec Wilder bo prišel kmalu v demokratske liste kot „separatist“!

Pašič kot državnik. Ob priliki prihoda na Bled so prinesli skoro vsi listi razne slavonspeve na g. Nikolaja Pašiča (v prvi vrsti seveda „Slov. Narod“, ki za časa odsotnosti g. glavnega urednika sploh več ne ve, ali je glasilo demokratov, ali radikalov ali slov. samostojnežev). Naj bo torej tudi nam dovoljeno napisati ob tej priliki nekaj skromnih vrstic. Torej g. baron Hartwig je bil velik državnik. Njegovi državniški spretnosti in silni energiji se je posrečilo iztrgati Srbijo iz krempljev avstrijskega vpliva in srbski državni čolnici popolnoma pripeljati v ruske vode. Kadarkoli je bila Srbija v nevarnosti, jo je znala rešiti velika državniška dalekovidnost g. barona Hartwiga. In ko je ta res veliki in priznani državnik začel svetovne vojne umrl, je Rusija nadaljevala tradicionalno politiko pokroviteljstva in zaščitnika nad Srbijo in nadaljevala veliko, od barona Hartwiga započeto delo za utrditev ruskega vpliva na Balkanu. Konec svetovne vojne je dokazal, da je bila politika g. Hartwiga modra in prava. Zato je hvaležni srbski narod tudi dovolil zapuščeni hčerki g. barona Hartwiga častno pokopino v priznanje velikih zaslug njegovega očeta za srbsko državo. — Toliko bi imeli povedati mi o g. Pašiču.

Srbske zemlje. Izšla je v 9. izdaji čitanka za IV. razred srbskih ljudskih šol, kjer se kot srbska zemlja omenja tudi Slovenija in naš jezik kot narečje srbskega jezika. Kaj sledi iz tega? To, da je jugoslovanstvo, o katerem nam deklamirajo zlasti demokrati, sama prazna beseda in da je Srbom jugoslovanstvo = srbsko. Skratka: ustvarja se Velika Srbija, ki naj v njej nasilno izginijo tudi Slovenci in Hrvati. Po nauku demokratov naj bi mi imenovali svoj jezik in svojo zemljo jugoslovansko, a Srbi bi jo smeli imenovati kratko in malo srbsko. Vprašamo: Kje je tu narodno edinstvo Jugoslovancev?

Obrtna razstava v Mariboru. V dobi od 8. do 17. septembra se bo vršila v Mariboru obrtna razstava. Obrtniki, ki se žele udeležiti razstave kot razstavalci, naj se obrnejo na razstavni odbor pokrajinske obrtne razstave v Mariboru, Aleksandrova cesta 22, kjer dobe vsa potrebna pojasnila in navodila.

Nova afera. V parlamentu je ob priliki razprave za sprejetje zakona o ameriškem posojilu vstal poslanec Savič in povedal, da je ponudil poslanec Benin njemu in še enemu njegovemu tovarišu 1 milijon kron, če glasujeta za posojilo. To razkritje je vzbudilo veliko senzacijo in je bilo za vlado seveda silno neprijetno. Sedaj se vlada reže iz zagate s tem, da je dala razširiti po vladnih listih trditve, da je bil poslanec Benin takrat, ko je ponujal denar, pijan „ko mrtva majka“. V Sloveniji pravijo, da je vsa izgovor dober, pa magari ga prinese pes na „odštucanem“ repu.

Veleposestniki se organizirajo. Veleposestniki v Sloveniji se upirajo določbi agrarne reforme, po kateri bi bila podvržena parcelaciji že ona veleposestva, ki obsegajo nad 50 hektarjev površine. Veleposestniki imajo prav, že z ozirom na to, da velja ta mera le za Slovenijo, dočim so dovoljena v Macedoniji veleposestva, ki merijo nad 300 hektarjev. Seveda imajo veleposestva v Macedoniji v svojih rokah tudi številni belgrajski „porodičari“, med njimi seveda tudi Pašič.

Težka obdolžitve. V zadnji številki smo poročali, da je urednik belgrajskega lista „Epoha“ obdolžil pod svojim podpisom ministrstvo za pravosodje dr. Markoviča, da je v družbi z agentji za ameriško posojilo. — „Jutro“ piše namesto posojilo kajše „zajam“ — cele noči popival in se zato z veliko vnemo zavzemal v ministrskem svetu za sprejem ameriškega posojila. Dr. Markovič je to obdolžitev označil v uradnem popravku kot debelo laž in izjavil, da bo tožil. Kot odgovor na to ministrovo izjavo pa je priobčil urednik Ristović nov članek, v katerem dolži gospoda ministra, da ni le z ameriški agenti popival, ampak da je od njih tudi prejel 2 milijona dinarjev kot „provizijo“. Gospod minister bo seveda tudi ta očitek označil kot laž in stvar javnosti je, da verjame enemu ali

pa drugemu, dokler se zadeva pred sodiščem ne uredi — če se bo!

Škandalozna uprava na mejl. Pod tem naslovom je priobčil zagrebški „Obzor“ od 25. julija sledečo brzojavko iz Maribora: „Kakor izvemo iz parlamentarnih krogov, namerava opozicija spraviti v parlamentu na razgovor škandalozne upravne razmere na naši severni meji. Pod temi razmerami ne trpi samo prebivalstvo obmejnih krajev, ampak sploh ves promet z inozemstvom. Zlasti v Mariboru so popotniki podvrženi neznošnim šikanam od strani carinskih uradnikov. Ti so postali že tako predrzni, da sami preiskujejo tudi domače ženske, ki potujejo po Jugoslaviji. Te dni so „preiskovali“ neko Čehinjo na tako neokusen način, da se je vse občinstvo zgražalo nad tem početjem. Vlada in državne oblasti se vzlic tem škandalom ne zganejo.“ — Takih tožb in pritožb, kakor je ta „Obzorova“, smo čitali po slovenskih listih že nebroj, ampak doslej je ostalo vse pri starem in tako bo tudi ostalo. Zakaj pa ljudje potujejo in trgujejo z inozemstvom? Doma naj ostanejo!

Štrajk. Zaradi nekkih sporov v knjigoveški obrti so stopili tudi tiskarji v štrajk. Doslej je štrajk le delen in omejen na „Jugoslovansko tiskarno“, vsled česar tudi „Slovenec“ ne izhaja. Mogoče pa je, da se štrajk še razširi, ako ne bo dosežen sporazum.

„Liga štiridesetih“. V belgrajskih listih čitamo, da se je v Beogradu ustanovila „zveza (liga) štiridesetih“, ki namerava zbrati ves material o raznih korupcijskih aferah in ga v obliki knjige priobčiti. — Ali bodo te bukvice debele!

Koliko je veljala vidovdanska ustava? Pod naslovom „Nad 80 milijonov kron“ piše avtonomistična „Naša Pravda“, ki izhaja v Sarajevu, med drugim: „Muslimanski klub je vstopil v vlado lahkomišelnost, na podlagi vladnih obljub glede izplačila odškodnine za zemljo, ki spada pod agrarno reformo. Ostale glasove pa je kupila vlada tako, kakor se kupuje goveja živina na sejmu in vsak poslanec, ki je glasoval za ustavo, je dobil posebno podkupnino.“ — Odgovornost za točnost te trditve prepuščamo „Naši Pravdi“, pripominjam, pa, da je ta list sicer majhen, a navadno dobro informiran.

Pašič sina, Nušič zeta. Odlični humorist Brana Nušič ali Ben Akiba sedaj malo ali nič več ne piše, ker je zaposlen kot načelnik umetniškega oddelka prosvetnega ministrstva. Mož zapušča umetnost, oddelka se pa torej prav čvrsto drži, da dela za sebe in za svoje. Ben Akiba je padla sekira v med, pa kaj hočeš. Ko se tako pripoveduje o njegovem „delu“, se navaja tudi to-le: Nušičev zet Milan Predić je postal najprej s pomočjo svojega tasta sekretar državnega imetja v Belju, a čez dve leti pa že načelnik belgrajskega gledališča. Gospod Nušič pa hoče, da bi se govorilo: „Imao Pašič Radu, a Nušič zeta Milana...“, pravi „Slob. Tribuna“.

Vojska v mraku. „Politika“ poroča: Novosadska elektrarna je ustavila električno razsvetljavo vsem vojaškim ustanovam v mestu, ker za dve leti še vedno niso poravnani računi za razsvetljavo. Novosadska elektrarna gotovo ne spada med „separatiste“, ampak je vojaška uprava skozi dve leti izvajala popolni „separatizem“ proti njeni blagajni in njenim računom.

Rop na debelo pri belgrajski železniški direkciji. „Balkan“ poroča: v me-

secu aprilu 1921 so odkrili pri belgrajski železniški direkciji primanjkljaj od 409 tisoč dinarjev. Glavni blagajnik direkcije je namreč zakvartal zgoraj omenjeno svoto z nekim mojstrskim kvartopircem, ki je tudi uradnik železniške direkcije. Ko so dognali deficit, je aretirala policija na zahtevo železniške direkcije blagajnika in hotela tudi zapreti kvartopirca mojstra, ki je svak visokega uradnika pri direkciji. Kvartaš se je znal dalje časa skrivati po železniški postaji, dokler ga niso iztaknili pod stopnicami v trenutku, ko je izplačeval svoji priležnici 30.000 dinarjev. No, prišlo je do razsodbe. Glavnemu blagajniku so naložili 15 let ječe, a oni kvartopirca mojster je bil opran samo disciplinarnim, potem in degradiran od železniške direkcije z enim razredom na 1 leto. Leto je minulo, kvartašu so vrnili tudi prejšnjo „klasto“. Ker se torej tako postopa pri belgrajski železniški direkciji, so postali tudi ostali uradniki drzni in se lotiti državne blagajne. Ekonomski oddelek pri direkciji vodi človek, ki nima za to službo prav nobenih sposobnosti in kot pomočnik mu je dodeljen mož, rojak drugega visokega uradnika, pri katerem je že zmanjkalo iz blagajne 20 tisoč dinarjev, a je od tega minulo že celo leto in preiskovalni akti so šli v zgubo. Takorekoč cela družina nepoštenega uradništva ropa železniško direkcijo pod odobravanjem in zadovoljstvom najvišjih predstojnikov. Nikdo se niti ne zmeeni, ako izgine iz blagajne na tisoče dinarjev, ko pa kradejo po drugod državi kar cele milijone...

Zasluziti znajo. V Orehovci v bližini Osijeka je sklenil radikalni bankokratski konzorcij kupno pogodbo z baronico Guttman. Baronica je prodala za 75 milijonov kron orehovačko vlastelinstvo, ki ima samo nje 15.000 orolov. K vlaštelinstvu spadajo tudi ogromni pašniki: Gutmanovič, Zdenči in Krivaja, veliki ribnik v ravnini med Orehovico ter Dravo, gozdovi ter kamenolom. Radikalni konzorcij bo celo ogromno posest razparceliral in pri tem zaslužil bogzna kako težke milijone. Radikalna gospoda se nič ne zmeni za prepoved, da se veleposestva ne smejo prodajati, ker spadajo pod agrarno reformo, a radikalom je vendar uspelo, da so dosegli naup vlastelinstva proti zakonu in proti interesom naroda ter zakrivila naravnost rop državnega imetja. Treba pribiti, da se nahaja v radikalnem bankokratskem konzorciju Pašičev sin Rade, neki Jovanović iz Pančeva, radikalni narodni poslanec Grgin in še več drugih, na zunan odličnih radikalov. Kupno pogodbo je podpisal Grginov brat, ki je advokat v Beogradu.

Strašne pritožbe o batinaštvu in divjaštvu prihajajo iz vojašnic. Pošteni listi beležijo to v nadi, da bi protest poštene javnosti odpravil to kulturno sramoto, da bi se merodajne oblasti enkrat streznile ter prepovedale v svojem interesu in v interesu države raznim svojim organom nasilno in divjaško postopanje. Te nade se doslej še niso izpolnile, divjaštva ni konca ne kraja, ker se od raznih strani prikriva, tolerira, ker se pošteno namenjene proteste označuje s „protidržavnostjo“ in ker se celo konkretni, z dokazi opremljeni slučajji ne obravnavajo, kakor bi bilo to treba. Gledanje v solnce, lajanje v luč ali peč itd. se označuje kot bajka, če se o tem govori nasplošno, če se pa konkretno navede, kdo je bil mučen na ta ali oni način, se obljubi sicer preiskava, do izida in kazni pa nikdar ne pride. — (Po „Straži“).

Gospodarstvo.

Nazaj k zlatu.

(Konec.)

Zlata krona enaka papirnatu!

V svoji pristno nemški ošabnosti in v diktiranem upanju na zmago v vojski torej avstrijska državna uprava javnosti ni povedala, kaj da dela, pač pa je zagrešila nad ljudstvom velikansko gospodarsko sleparijo s tem, da je proglašila papirnatu krono za enakovredno z zlato krono v trenutku, ko to že zdavnaj ni bilo več res! Edino opravičilo, ki se da navesti avstrijski državnici upravi v prilog, je to, da je Avstrija „morala“ računati s končno zmago in z velikansko vojno odškodnino, ki bi bila med vojno nastalo papirnatu krono zopet izenačila

z zlato krono. A še to opravičilo šepa. Če bi bila namreč avstrijska državna uprava poštena, bi bila rekla: „Državljan, sedaj je vojna in za vojskovanje potrebujemo denar. Ker pa nimamo dovolj zlata, smo natisnili toliko in toliko papirnatega denarja, ki je seveda manj vreden. Zato je treba, da gospodarji s tem računajo. Oni, ki so vložili svoj denar že pred vojno v razne zavode v zlatu, imajo pravico terjati svoj denar nazaj v zlatu, oziroma v papirju po kurzu. Oni pa, ki ga vlagajo v zavode sedaj, tem naj zavodi zaračunajo vloge v zlati veljavi in jim naj vpišejo manj,

ampak to, kar je vpisano, velja v zlatu." Tako bi napravila poštena državna uprava. In če bi bila napravila tako, bi bili denarni zavodi primorani delati razliko med vlogami, vplačanimi pred vojno v zlatu in pa med vlogami, vplačanimi med vojno v polzlatu. Denarni zavodi pa bi bili morali ravno na isti način izterjati svoja posojila: Komur je hranilnica posodila pred vojno 100 zlatih kron, bi bil moral tudi vrniti 100 zlatih kron, oziroma znatno višji znesek v papirju, pač po kurzu.

Vslega tega pa ni bilo. Država je proglasila, da je papirnata krona toliko vredna kot zlata in je s tem proglasom zakrivila velikansko sleparijo zlasti nad hranilci in varčevalci.

Žalostne posledice med vojno.

Jasno je, da bi bila morala avstrijska državna uprava, kakor hitro je videla posledice od nje povzročenega tiskanja bankovcev, takoj zvišati davke v danem razmerju, povišati pa tudi prejemke uradnikov itd. v istem razmerju. Na ta način bi se bilo dalo vseeno ohraniti ravnotežje v gospodarstvu in stalnost v vrednosti denarja. Tega pa avstrijska uprava ni storila, ker se je bala „hude krvi“ med prebivalstvom. Pač pa je začela rekvirirati razno blago po cenah, ki so veljale v zlatu, ona pa je plačevala v papirju iste svote!!

Tudi uradništvu ni zvišala prejemkov, ampak je plačevala iste zneske v papirju kot jih je nekdaj v zlatu!! Seveda ni mogel pod takimi razmerami noben človek več shajati. Krono vsem svojim finančnim oslarijam pa je postavila avstrijska uprava z gorostasno trparijo: z „verizniškim“ zakonom. Kdor je prodajal blago po zlati mednarodni veljavi in zahteval plačilo ne v istem številu papirnatih kron, ampak v takem številu, ki je odgovarjalo mednarodni vrednosti, ta je bil „veriznik“, lump in bogve kaj še vse! Sestradani patriotje seveda, ki so verjeli finančnim umetnostim nepoštenih avstrijske državne uprave, so ta klic takoj poprijeli in namesto da bi bili prijeti za ušesa lopovsko dr-

žavno upravo, ki jih je goljufala z izplačevanjem papirnatih kron namesto zlatih, in od države zahtevali izplačilo svojih plač po mednarodnem kurzu, so začeli tudi kričati na „veriznike“ in zlasti na kmete, ki niso bili taki bedaki, da bi nasledili „državni“ slepariji in goljufiji, ampak so zahtevali za svoje pošteno blago (ki ni nič drugega kakor zlato), tudi plačilo v zlatu oizroma v primerem številu papirnatih kron! Avstrijska državna uprava pa si je zadovoljno menčala roke, ker se ji je sijajno posrečil njen račun na neumnost ljudi, s katerimi je znala vso jezo bednih stradalcev odvrniti od sebe in zvaliti na „veriznike“ itd. Namesto da bi bila država plačevala svoje ljudi po kurzu in zahtevala seveda tudi davke po kurzu! Mi vemo, da bodo te besede izzvale pri raznih patrijotih velik srd, ker je še danes „moderno“ veriznike preklinjati, toda kar je res, je res in mi se upamo povedati brez ovinkov to, kar je in kakor je, brez ozira na to, če se komu zamerimo ali pa ne. Kdor bo pa to, kar smo zapisali, hladno premislil, nam bo dal vsaj v bistvu prav.

Posledice po vojni.

Zgoraj opisano avstrijsko medvojno finančno sleparijo so prevzele po vojni tudi vse nasledstvene države, med temi tudi naša. Zato smo doživeli sledeče:

Oni ljudje, ki so vložili pred vojno svoj zlati denar v hranilnice, so danes reveži in berači, ker še vedno velja čudno pravilo, da je „papirnata krona toliko vredna kot zlata!“ Vsaj v naši zakonodaji velja še vedno to pravilo.

Oni, ki so posodili pred vojno svojim sosedom zlat denar, dobivajo danes vračilo v papirju v istem znesku!! Za 10 tisoč kron si pa pred vojno kupil na primer v kakem ljubljanskem predmestju prav čedno hišico z vrtičkom, danes pa si lahko kupiš za isti denar eno samo — obleko...

Oni, ki so podedovali pred vojno n. pr. sto tisoč kron v zlatu, a so zaradi kakih dolgotrajnih pravnih morali čakati na izplačilo do danes, dobe 100 tisoč papirnatih kron. Prej bi bil srečni dedič lahko udobno živel samo od obre-

sti dedščine, danes pa brez zapravljanja lahko porabi celo dedščino v enem letu ali pa še prej!

Oni, ki danes nosijo denar v zavode, imajo dokler naša valuta pada, vedno manj. Če bi pa v zavodih zapisali v knjigo, da je tisti, ki je prinesel 1000 papirnatih kron danes v blagajno, prinesel (po kurzu računano) 20 zlatih kron, bi hranilec vedel, da ima vsaj 20 zlatih kron in sicer danes in tudi še čez leto; tako pa ne ve, ali bo čez 1 leto še kaj dobil za svoj papir ali nič — to pa vse zato, ker je še danes „papirnata krona enaka zlati kroni!!“

Bog daj norcem pamet!

Kaj storiti?

Iz vsega, kar smo povedali doslej, je jasno, da mora predvsem pasti nauk o enakovrednosti papirnatih in zlatih kron. Mi moramo v svojem gospodarstvu nazaj k zlatu. To je sicer trda beseda in ker diši po „kapitalizmu“, je tudi za ljudsko maso neprijetna beseda, toda dokler vlada na svetu načelo zasebne lasti, moramo imeti trdno in solidno in po vrednosti neizpremenljivo gospodarsko podlago in to je zlato bilo, je in bo, nikdar pa ne ničvredni papir.

Svetovne blagovne cene se računajo po vsem svetu v zlatu, in če nečemo mi svojega blaga zapravljati, ga moramo računati v zlatu. Če bomo računali svoje pridelke in izdelke v papirju in zanje zahtevali le isto število papirnatih kron, kolikor veljajo v svetu zlatih kron, bomo kmalu vsi skupaj na bobnu. Nemška Avstrija s svojim známim „Ausverkauf“-om takoj po vojni je proketo drago plačala teorijo o enakovrednosti zlata in papirja! Danes so Avstrijci že pametnejši.

Zato pa bo treba tudi plačevati v zlatu oziroma v papirju odgovarjajoče zneske tudi pri stroških. Če kmet in obrtnik zahtevata za svoje produkte plačilo v zlatu, morata po vsi pravici plačevati tudi davek v zlatu oziroma potrebno množino papirnatih kron. Plačevati pa bo treba v zlatu tudi delavsko in uradniško plače.

Šele takrat, ko bomo plačevali v zlatu, bo mogoče, da svetovna konkurenca ustali naše blagovne cene, in šele takrat bo mogoče napraviti tak državni proračun, čegar številke bodo držale. Soliden in zanesljiv državni proračun pa je najboljša podlaga za ozdravljenje valute, t. j. da se bo začela vrednost papirnatih kron bližati vrednosti zlate krone, in sicer tako dolgo, da jo bo dosegla. Ta proces bo pa trajal pri nas še najmanj petsto let.

Nova avstrijska banka. V Avstriji nameravajo ustanoviti novo banko, ki bo imela pravico izdajati bankovce. Glavnica nove banke bo znaala 100 milijonov zlatih frankov in bankovci, ki jih bo izdajala nova banka, bodo z zlatom popolnoma kriti. Na ta način bo avstrijskim trgovcem dana prilika, da si nabavijo po kurzu za svoje sedanje ničvredne papirnatih krone dober denar, ki bo imel dobro stalno (zlato) vrednost, kar bo zelo olajšalo trgovsko kalkulacijo pri nakupu in pri prodaji blaga.

Žitne cene. V Banatu je veljala pšenica 22. t. m. 1550 kron za 100 kilogramov, koruza 1230, bela moka št. 0 pa 2220 kron. Svinjska mast je stala 107 K za 1 kg, slanina pa 93 kron. Te cene veljajo seveda le na debelo.

Vrednost denarja. Krona se je zadnje dni s svoje nizke vrednosti (1.52) v Curihi nekoliko dvignila in je veljala 27. t. m. 1.65. To se pravi: Za 100 kron so dali 1 švicarski frank in 65 centimov. Z ozirom na ameriško posojilo je to jako malo. Splošno mnenje je, da bo vrednost krone kmalu zopet našla pot „nazaj“, kljub ameriškim dolarjem. Dolar velja okoli 312 kron, 1 lira okrog 15 kron, 1 zlat (napoleon) 880 kron, 1 češka krona pa okoli 6—7 kron.

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tisk: Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

**Popolnoma varno
naložite svoj denar v**

VZAJEMNI POSOJILNICE V LJUBLJANI

R. Z. Z. O. Z.

sedaj poleg nunske cerkve

1. 1923 v svoji lastni palači ob Miklošičevi cesti poleg hotela „Union“.

Hranilne vloge se obrestujejo po 5% brez odbitka rentnega in invalidskega davka.

Vloge v tekočem računu se obrestujejo po 4 1/2%.

Hranilne vloge so vezane na dobo četrta leta po 5 1/4%, na dobo pol leta po 5 1/2%.

Oblačilnica za Slovenijo r. z. z o. z. v Ljubljani.

Zadružna centrala za manufakturo en gros en detail.

Zgolj prvovrstni češki in angleški izdelki

Skladišče v „Kresiji“, Lingarjeva ulica 1, prvo nadstropje, — Prodajalna na drobno v Stritarjevi ulici št. 5, — Podružnica v Somboru (Bačka), Aleksandrova ulica št. 11.

Upoštevajte pri nakupih.

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani

prodaja iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanski in trboveljski premog

vseh kakovosti v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo, kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava

la čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog in črni premog.

Naslov: PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG d. d. Ljubljana, Nunska ulica 1.

Manufakturni oddelek Gospodarske Zveze

LJUBLJANA, Dunajska cesta šte. 29 na dvorišču

Velika zaloga suhna za moške in ženske obleke, najlepša izbira vsakovrstnega spodnjega perila za moške, ženske in otroke in velika zaloga usnja, čevljev na drobno in debelo.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Telefon št. 21.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/I.

Telefon št. 21.

(časno v prostorih Zadružne zveze).

Kapital in rezerve skupno z afilacijami čez K 50.000.000.

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled. Interesna skup-

nost z Sveopčo Znanstveno banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.